

Bilag

til St. prp. nr. 178, 1918.

Om bevilgninger til byggearbeider og anskaffelser vedrørende artilleriets tekniske fællestat m. v.

ad I. 2den Utvidelse av Raufoss patronfabrik m. v.

2den utvidelse var i St. prp. nr. 102, 1917, side 4 anslaat til ca. kr. 3 900 000,00.

Hertil kommer anslagsvis til uforutseede utgifter, prisstigninger m. v. ca. kr. 100 000,00.

Der er imidlertid fremsat krav paa en del nødvendige foranstaltninger, som tidligere ikke har været medtat i overslagssummen og hvis omkostninger ikke kan dækkes av det til uforutseede utgifter opførte beløp, nemlig:

1. Blikkenslagerverksted	kr.	10 000,00
2. Vei og planering	«	50 000,00
3. Vand og kloak	«	130 000,00
4. Magasin for valseverket.	«	30 000,00
5. Forandring av haandvaabenammunitionsfabrikken	«	85 000,00

ad 1. Som følge av den i de senere aar iverksatte utvidede drift ved patronfabrikken er fabrikkens oprindelige blikkenslagerverksted blit for litet og uhensigtsmessig, hvorhos dets beliggenhet er uheldig. Generalfelttøimesteren har overensstemmende med forslag fra patronfabrikken foreslaat at der bygges et nyt blikkenslagerverksted ved opførelse av

et tilbygg til det gamle laboratorium for opladning av geværammunition. I dette tilbygg vil foruten blikkenslagerverksted kunne anbringes lademaskiner m. v. for 10,15 mm. geværammunition samt for ammunition til Colts automatiske pistol. Tilbygget er anslaat til kr. 35 000,00, hvorav kr. 25 000,00 vil kunne dækkes av det beløp paa kr. 250 000,00 som er bevilget til fabrikation av 10,15 mm. ammunition (jfr. St. prp. nr. 102, 1917, side 4).

ad 2. Til vei- og planeringsarbeider vedrørende utvidelse I av patronfabrikken er bevilget kr. 37 000,00 (jfr. stortingsdokument nr. 1, 1916, side 20 angaaende redegjørelse for forføininger, som er truffet til hævvelse av rikets nøytralitet indtil 1ste januar 1916).

I det til grund for utvidelse nr. II liggende forslag fra Raufoss patronfabrik er intet beløp opført til veier, planering m. v., hvorfor departementet heller ikke har medtat noget beløp i dette øiemed i de tidligere overslagssummer for utvidelse II.

Det har imidlertid været departementets forutsætning at der av bevilgningene til de forskjellige bygninger ogsaa saavidt mulig skal utredes utgiftene til de vei- og planerings-

arbeider, som ansees påkrævet for anordning av tilfredsstillende forbindelse mellom disse bygninger.

Paa grund av prisstigning paa alle slags byggematerialer har det dog ikke været mulig at utføre vei- og planeringsarbeider for de til de forskjellige bygninger bevilgede midler.

Departementet finder at burde opføre et beløp av kr. 50 000,00 til utførelse av de viktigste arbeider.

ad 3. Til vand og kloak er under utvidelse I bevilget kr. 15 000,00. Til utvidelse II er intet beløp opført i dette øiemed, idet patronfabrikken først i indeværende termin har kunnet faa den fornødne oversigt over, hvad der vil medgaa til ordning av vandforsyningen.

Det nuværende vandforsyningsanlæg kan ikke levere vand til et tilfredsstillende brandslukningsvæsen. Trykket i den nuværende ledning er meget litet, saa det ikke kan fremføres til den høiere liggende del av bebyggelsen (egnehjembebyggelsen paa Tollerud).

Til de nye funktionær- og arbeiderboliger forefindes hverken vand- eller kloakledninger, hvorfor her nye ledninger maa anlægges og endel ældre ledninger omlægges til større dimensioner.

For driften av det under opførelse værende staaiverk vil det være absolut nødvendig at kunne disponere over en betraktelig rikere vandtilførsel end det er mulig ved det nuværende anlæg.

Patronfabrikken har fremlagt en ny plan for vandforsyningen, gaaende ut paa at anlegge en pumpestation i nærheten av Veltmandaaens utløp i Hunselven. I pumpestationen installeres en elektrisk dreven motor, hvorved vil kunne erholdes nødvendig tryk til at fremføre vandet til den høiere liggende del av bebyggelsen samt til brandslukning. Ved hjelp av pumpeanlægget forutsættes desuten oppumpet vand fra Veltmandaaen til det nuværende vandbasin, saaledes at den lavere liggende bebyggelse kan forsynes med rikelig vand herfra.

Utgiften er med de nuværende priser anslaat til ca. kr. 170 000,00. Herav haves til disposition ovennævnte kr. 15 000,00, som er bevilget til første utvidelse (utredet av de

til neutralitetsvernet bevilgede midler). De resterende kr. 155 000,00 foreslaaes fordelt paa bevilgningen til utvidelse II og paa bevilgningen til staaiverket med henholdsvis kr. 130 000,00 og kr. 25 000,00.

ad 4. Patronfabrikken har fremholdt, at valseverkets produkter altid maa kjøres paa lager, da det ikke lar sig gjøre at ordne driften saaledes, at de kan gaa direkte til videre bearbeidelse. Det magasinrum, som nu benyttes er overfyldt av andre produkter, hvorhos det har en saadan beliggenhet at transporten falder tungvint og kostbar. Man har derfor maattet opføre et nyt magasin for valseverket i nærheten av dette. Utgiften beløper sig til kr. 30 000,00.

ad 5. Fabrikationen av haandvaabenammunition foregaar nu i 2 bygninger, nemlig i:

1. Den gamle verkstedsbygning og
2. Den nye geværhylse- og projektilfabrik (opført under 1ste utvidelse 1915—1916).

Raufoss patronfabrik og generalfelttøimesteren har foreslaat at al fabrikation av haandvaabenammunition samles i den nye verkstedsbygning og at de i anledning herav nødvendige forandringer foretages ved denne.

Ved en saadan ordning vil man opnaa at faa den gamle verkstedsbygning ledig saa den kan tages i bruk for kanonhylseverkstedet, der har for liten plads og ligger like op til den gamle verkstedsbygning.

Dernæst ansees det som en væsentlig fordel — baade teknisk og økonomisk — at la fremstilling av haandvaabenammunition foregaa paa ett sted, likesom man ved dette arrangement vil opnaa at faa fabrikationen av haandvaabenammunition og kanonammunition samlet hver for sig.

Ved den nye verkstedsbygning blir det som følge herav nødvendig at foreta endel forandringer, saaledes omindredning av lofts-etagen samt opførelse av en tilbygning til den nye verkstedsbygningens gløderi. Omkostningene er anslaat til kr. 85 000,00.

Departementet anser den foreslaaede anordning heldig.

I henhold til foranstaaende skulde — med den oversigt man nu har over utgiftene — anslagssummen bli at forhøie med ca. kr. 400 000,00 til ca. kr. 4 300 000,00.

Tidligere er ialt bevilget kr. 2 500 000,00.

Departementet opfører for kommende termin kr. 1 000 000,00 som fortsat bevilgning til omhandlede utvidelse av ammunitionsfabrikationen.

I Indst. S. LXXII 1917, side 2, har den kombinerte budget- og militærkomite anmodet om nærmere redegjørelse angaaende endel uheld, som angivelig skulde være indtruffet med hensyn til enkelte bygningers opførelse paa Raufoss.

I anledning herav skal departementet bemerke:

Den som følge av kgl. res. av 10de september 1915 (om 1ste utvidelse av Raufoss Patronfabrik) nødvendige bebyggelse paa Raufoss blev efter forslag fra formanden i krigsforsyningskommissionen av Forsvarsdepartementet overdradd arkitektene Morgenstjerne & Eide.

Arkitektene skulde opføre følgende bygninger:

5 arbeiderbarakker kostende	kr. 149 210,00
Geværhylsefabrik	« 150 820,00
Kanonhylsefabrik	« 116 707,00
Lagerbygning for ammunition	« 10 090,00
Laboratorium for skud	« 42 048,00
—«— « brandrør	« 58 060,00
Vaktstuer	« 6 810,00
Beitseverksted	« 5 100,00
Krudtverk	« 58 450,00

I henhold til departementets skrivelse av 22de december 1915 skulde arkitektene faa en entreprenør til at overta gravnings- og fundamenteringsarbeidet. Utgiftene skulde approberes av departementet. De øvrige bygningsarbeider skulde utsendes til anbud.

Ved kontrakt av 18de december 1915 blev det hele arbeide overdradd entreprenørfirmaet Sven Olsen — baade for grundarbeider og for selve bygningene.

Entreprenøren forpligtet sig til at ha samtlige bygninger færdig til indflytning 15de juni 1916.

Entreprenøren hadde altsaa 1/2 aar til disposition til bygningenes opførelse.

Det gjaldt at de snarest mulig kunde tages i bruk særlig for krudtverkets vedkommende.

Tegninger og planer for bygningene blev forelagt direktøren for Raufoss, som foreslog forskjellige forandringer ved disse, som delvis maatte utføres efter at arbeidene allerede var igangsatt.

Som følge av det forcerte arbeide og den strenge kulde allerede tidlig paa vinteren viste det sig at arbeidet ikke blev helt solid og haandverksmessig set tilfredsstillende utført.

Saaledes indmeldte patronfabrikken allerede 25de april 1916, at grundmuren til krudtverket slog sprækker, grundet mindre omhyggelig betonstøpning. Is og sne blev fundet i selve grundmuren. Fabrikken bemerket at forholdet vilde bli end tydeligere, naar tælen gik av marken.

I skrivelse av 1ste mai uttalte arkitektene, at de ansaa saken for at være uten betydning. De bebudet imidlertid at forholdet skulde bli nøiagtig undersøkt og indrapportert.

I skrivelse av 8de mai 1916 indmeldte fabrikken at ogsaa grundmuren i laboratoriebygningene var utilfredsstillende. Betonen var løs og litet sammenhengende. Som følge herav hadde den ene langvæg paa en bygning git sig saa den maatte støttes op utvendig.

Patronfabrikken gjorde samtidig oppmerksom paa, at ved de av patronfabrikken selv opførte bygninger (valseverket og tændhættefabrikken) var der ingen bemerkning at gjøre tiltrods for at betonstøpningen for disse bygninger var foregaat i 20—30 graders kulde.

Fabrikken foreslog derfor at de av Sven Olsen opførte mure blev besigtiget av en kommission.

Ved skrivelse av 30te mai 1916 blev en saadan komite opnævnt av departementet bestaaende av:

Oberstløytnant W i d e r b e r g
Ingeniør A. G u n d e r s e n } beton-
Avdelingsingeniør I h l e n } ingeniører.

Komiteen fremla sin rapport under 8de juni 1916.

I denne rapport er nærmere redegjort for manglene ved de forskjellige bygninger og hvordan manglene bedst burde utbedres. Av rapporten fremgaar at manglene gjennomgaaende skyldtes at der under opførelse av bygningenes fundamenter ikke var gaat frem med nødvendig forsigtighet og nøiagtighet fra entreprenørens side.

Alle paapekte feil blev saa utbedret av entreprenøren uten utgifter for det offentlige, hvorefter ovennævnte kommission paany besigtigede bygningene. Alle mangler fandtes da tilfredsstillende utbedret.

I løpet av vinteren 1916—1917 opstod imidlertid ved krudtverket som en følge av frost en række sprækdannelser m. v. i vægger og gulv. Beskadigelsene var av saavidt stort omfang at krudtverket ikke kunde tages i bruk.

Efter konferanse med arkitektene og entreprenøren blev der saa i mai 1917 nedsat en kommission for at avgi skjøn over skaden og uttalelse om hvordan denne burde rettes samt for at faa bragt ansvarsspørsmålet paa det rene.

I rapport av 12te juni 1917 uttalte kommissionen at den indtraadte skade skyldtes følgende forhold:

1. Der er ikke i tilstrækkelig grad sørget for at holde overvand borte fra bygningen og byggegrunden er ikke hoveddrænert.
2. Grundmurene er ikke ført tilstrækkelig dypt ned.
3. Gulvenes underlag er utilstrækkelig.

Omkostningene ved utbedring av skaden blev av skjønnet da anslaat til ca. kr. 32 000,00 (paa grund av prisstigningen er imidlertid medgaat ca. kr. 41 000,00).

I en længere redegjørelse, datert 18de september 1917, har skjønnet nærmere behandlet spørsmålet om hvorvidt bygmesteren har opfyldt sin kontrakt og om nogen av omkostningene ved utbedringen kan overføres paa bygmesteren samt om arkitektene har nogen skyld i det indtrufne uheld.

Skjønnets konklusion gaar ut paa at arbeidet fra entreprenørens side ikke er helt omhyggelig utført. Da imidlertid beskadigelsen for en væsentlig del skyldes den omstændighes at bygningen har staat uopvarmet vinteren over, mens arkitektene under utarbei-

delsen av bygningens planer har gaat ut fra at bygningen vilde bli opvarmet i den kolde aarstid, finder skjønnet at av omkostningene kr. 32 000,00 bør kr. 3 500,00 overføres paa entreprenøren.

Videre uttales at arkitektene ikke har anvendt den nødvendige omhu og forsigtighet ved valget av stedlig byggeledelse, hvorved tilsynet med arbeidets utførelse er blit noget forsømt.

Paa grund av den hele situation finder imidlertid skjønnet at arkitektene ikke har gjort sig skyldig til at ha noget økonomisk ansvar.

Merutgiften for det offentlige som følge av frostskaadene ved krudtverket har altsaa efter foranstaaende utgjort kr. 41 000,00 ÷ kr. 3 500,00 = kr. 37 500,00.

Samtlige mangler er nu rettet.

ad II. Elektrisk staaovn og smipresseanlæg m. v. paa Raufoss.

Overensstemmende med departementets forslag i st. prp. nr. 102, 1917, side 5 og 6, er for indeværende termin bevilget kr. 500 000,00 til elektrisk staaovn og smipresseanlæg m. v. Av dette beløp var kr. 110 000,00 forutsat anvendt til de nødvendige bygninger for anlægget.

Det viser sig imidlertid nu, at nævnte beløp til opførelse av bygninger ikke vil strække til, hvad der dels skyldes prisstigning, dels den omstændighet, at man efter forslag fra valseverkskommissionen har fundet at burde gjøre endel nødvendige forandringer av de oprindelige planer for bygningene, hvad der har medført fordyrelse av anlægget. Saa snart departementet faar fuld oversigt over de samlede utgifter, vil man fremsætte forslag om nødvendige tillægsbevilgninger samt nærmere redegjøre for saken i en særskilt proposition.

Man finder imidlertid allerede nu overensstemmende med forslag fra patronfabrikken og generalfelttøimesteren at burde foreslaa, at der opføres en familiebolig for den ingeniør, som skal ansættes som teknisk leder av staaverket. Generalfelttøimesteren fremholder, at man ikke kan paaregne at faa ansat en dygtig mand i denne stilling uten at der kan

anvises ham familiebolig paa Raufoss. Vedkommende ingeniør vil ikke kunne skaffes bolig i havende bebyggelse paa Raufoss.

En passende familiebolig vil koste ca. kr. 50 000,00, som departementet vil foreslaa utredet av bevilgningen til staalverket. Den som følge herav nødvendige tillægsbevilgning vil i tilfælde bli medtat i ovennævnte proposition som agtes fremsat angaaende heromhandlede anlæg.

ad IV. Nord-Norges arsenal.

Efter den plan der laa til grund for det i st. prp. nr. 84, 1916, fremsatte forslag til Nord-Norges arsenal var følgende bebyggelse forutsat opført:

Magasinbygning, verkstedsbygning, ammunitions hus, ammunitionsarbeidshus, arsenalforvalterbolig med uthus, arbeiderbarakke med uthus.

Utgiftene iberegnet elektrisk lys, vand etc. var anslaaet til kr. 130 000,00, hvilket beløp blev bevilget av Stortinget.

Ved indtagelsen av anbud har det imidlertid vist sig at ovennævnte bygninger ved antagelse av billigste anbyder vil komme paa:

Magasinbygning	kr. 76 000,00
Verkstedsbygning	« 53 000,00
Ammunitions hus	« 24 000,00
Ammunitionsarbeidshus	« 11 500,00
Arsenalforvalterbolig med ut-	
hus	« 53 000,00
Arbeiderbarakke med uthus	« 40 000,00

Sum kr. 257 500,00

Da bygningenes snarlige opførelse er paakrævet av hensyn til Nord-Norges forsvar og billigere anbud ikke kan paaregnes, maa departementet anbefale bygningenes opførelse iverksat trods den fremkomne overskridelse.

Arsenalet er bestemt plasert paa det for Nord-Norges flyvestation ved Øvrevand (Elvenes) i Salangen indkjøpte terræng, der er regulert med dette formaal for øie.

Den del av utgiften til grunderhvervelsen som falder paa arsenalet er kr. 10 000,00.

Paa grund av den store trafik, som baade under byggetiden og senere vil foregaa til og fra etablissementene ved Elvenes, ansees det nødvendig snaarest at anlægge en ordentlig vei

fra Salangen bro til Elvenes, hvor der nu kun fører en tarvelig markvei med en meget skrøpelig bro over Bækkelven. Generalinspektøren for ingeniørvaabnet har efter forslag fra distriktsingeniøren anbefalt kr. 30 000,00 stillet til disposition til anlæg av en ordentlig 4 meter bred vei samt en ny træbro, 15 m. lang over Bækkelven.

Departementet opfører derfor kr. 20 000,00 som begyndelsesbevilgning til denne absolut nødvendige veiforbindelse.

For at kunne møte tilfældige og uforutsette krav opføres kr. 7 500,00.

Overensstemmende med foranstaaende opføres til Nord-Norges arsenal:

Tillægsbevilgning til bygninger	kr. 127 500,00
Grunderhvervelse	« 10 000,00
Veianlæg	« 20 000,00
Tilfældige utgifter	« 7 500,00

Sum kr. 165 000,00

ad V. Antiballonskyts.

Departementet har efterhaanden approbert av Kommanderende General fremlagte planer for luftforsvaret av Kristiania, Oscarsborg, Kristiansand, Bergen, for hærens fabrikker m. v.

Kommanderende General har nylig indsendt forslag til en samlet plan for landets luftforsvar. Den er utarbeidet av vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen og luftforsvar og i det væsentlige tiltraadt av Kommanderende General og generalstaben samt av de to artillerivaaben. Efter denne plan trænges der tilsammen 90 antiballonkanoner til forsvar av befæsnings, byer, hærens fabrikker, endel kommunale og private bedrifter og til den mobile hær.

Av luftskyts har man faat fra	
utlandet	24 kanoner
For private midler er bestilt i	
utlandet	10 —
For de givne bevilgninger med	
den i nærværende forslag op-	
tagne tillægsbevilgning er for-	
utsat ved hjemmefabrikation	
at faaes	20 —

Tilsammen 54 kanoner

Der vil altsaa fremdeles mangle 36 anti-ballonkanoner, efterat de 20 er færdigfabri-
kert ved kanonverkstedet.

Ved departementets tidligere forslag til bevilgninger til antiballonskyts var regnet med, at hver kanon vilde koste ca. kr. 30 000,00 hvorfor der for de bevilgede kr. 600 000,00 er forudsat at kunne anskaffes 20 kanoner.

Det viser sig imidlertid nu, at hver kanon vil komme paa ca. kr. 40 000,00 paa grund av de voldsomme prisstigninger siden det oprindelige omkostningsoverslag. Saaledes koster nu f. eks. materialerne kr. 20 000,00 pr. kanon.

Av kanonverkstedets driftsbevilgning for indeværende termin vil medgaa til antiballonskyts ca. kr. 80 000,00.

Utgiftene til prøveantiballonkanonen er imidlertid belastet bevilgningen til antiballonkanoner. Denne kanon er konstruert av de to artillerivaabens artillerikonstruktører og fabrikationsutgiftene til denne kanon blir forholdsvis store, for det første fordi det med denne nykonstruktion er nødvendig at foreta mange prøver og forsøk og for det andet fordi det kun er en kanon som fabrikeres. De vil antagelig andra til ca. kr. 80 000,00 eller praktisk talt det samme beløp som vil medgaa av driftsbevilgningen iaar.

Til de forutsatte 20 antiballonkanoner, som i det væsentlige vil bli færdige i kommende termin, trænges i henhold til ovenstaaende kr. 800 000,00 mot bevilget kr. 600 000,00, hvorfor en tillægsbevilgning paa kr. 200 000,00 er nødvendig.

ad VI. Haandgranater.

Idet man tillater sig at henwise til st. med. nr. 13, 1917, side 30, st. med. nr. 5, 1918, side 29—30, st. prp. nr. 102, 1917, side 10 og indst. S. LXXII, 1917, side 6, meddeles, at der er under oparbeidelse:

50 000 N.W.A. haandgranater.

20 000 N.W.A.₂ —

30 000 diskos —

samt første gangs behov av øvelsesmateriel.

N.W.A. og N.W.A.₂-granaterne er i det væsentlige færdig. Fabrikationen av diskosgranater er i god gjænge. Den er blit noget

forsinket paa grund av fabrikationsvanskeligheter.

Utgiftene til haandgranater, til opsætning av fabrikation og til anskaffelse av en beholdning av raamaterialer er postert paa nøitralitetsvernets konto, paa bevilgningen til «Industriens krigsmobilisering og anskaffelser av materialbeholdninger» og paa den i 1917 givne ekstraordinære bevilgning paa kr. 200 000,00 til haandgranater.

Det viser sig imidlertid, at denne sidste bevilgning paa grund av prisstigninger vil bli overskredet med ca. kr. 50 000,00.

Til dækning av denne overskridelse samt til fortsat fabrikation av haandgranater opføres til bevilgning kr. 100 000,00.

Der foreligger for tiden flere nye konstruktioner av haandgranater. Departementet maa forbeholde sig at anvende den opførte bevilgning enten til fortsat anskaffelse av de tidligere typer eller anskaffelse av nye, naar man gjennem forsøk m. v. har indvundet erfaring for, hvorvidt det vil være ønskelig at gaa over til nye konstruktioner.

ad VII. Bombekastere.

Den nedsatte bombekasterkommission (kfr. St. med. nr. 13, 1917, side 32) har konstruert bl. a. en let bombekaster (bombekaster 2), som kan bæres av en mand paa ryggen. Dens skudvidde er indtil 400 m.

Derhos har bombekasterkommissionen konstruert en del mindre bombekastere, som er rene improvisationer, idet de baserer sig paa anvendelse av projektilbøssinger. Skudvidden er fra 200—400 m.

Av bombekaster 2 har departementet ladet oparbeide ved private verksteder 20 stk. med en del ammunition væsentlig til fordeling blandt nøitralitetsvernets avdelinger. Ved denne oparbeidelse har man faat forberedt hjemmefabrikation av bombekaster 2.

Fra Sverige er indkjøpt staalrør til indtil 400 stk. av denne bombekaster.

Av de improviserte bombekastere er to typer blit oparbeidet i et mindre antal (50 stk. av hver) med en del ammunition. Disse er ogsaa i det væsentlige fordelt til nøitralitetsvernets avdelinger og skal bl. a. tjene

som modeller, idet de improviserte typer med ammunition forutsættes oparbeidet av avdelingene selv.

Efter forslag fra Kommanderende General, generalstaben, generalinspektøren for infanteriet og generalfelttøimesteren har departementet avsluttet kontrakt med Bofors om fabrikkationsretten til en tung bombekaster med skudvidde indtil 1000 m. Kontrakten er avsluttet efterat bombekasterkommissionens medlemmer har overværet vellykkede skyteforsøk med bombekasteren ved Bofors. Da det ved hjemmefabrikation av denne bombekaster vil ta henved et aar at faa nogen færdige, har departementet bestilt et mindre antal hos det svenske firma til fordeling blandt nøytralitetsvernets avdelinger, forat disse snarest kan bli indøvet i deres bruk.

Utgiftene til de anskaffede bombekastere er postert paa nøytralitetsvernets konto.

Angaaende bombekasternes betydning anførte generalstaben i skrivelse av 30te mars d. a. bl. a.

«Vaabnet er ikke længer en improvisation, men indgaar for de tungere bombekasters vedkommende som et fast ledd i felthæren, hvor det paa de kortere artillerihold — saavel i fæstnings- og stillingskrig som i bevægelseskrig — virkningsfuldt kan supplere feltartilleriet.

For vor hær indskrænker tilgangen paa bombekastere sig til, at man i den nærmeste fremtid synes at skulle faa færdig 20 stykker av en lett, bærbar bombekaster (projektilvegt 1 kg., skudvidde 400 m.) samt 100 stykker improviserte, yderst lette bombekastere, forfærdiget av 7,5 cm. granatkardætskebøssinger. Av tunge bombekastere haves ingen model.

Hvad vort feltartilleri angaar har det under krigen i motsætning til de fleste andre landes, ikke faat øket sit skytsantal, men har tvertimot avgit mobilt feltskyts for omdannelse til antiballonskyts.

Generalstaben er derfor av den opfatning, at en tildeling av tunge bombekastere til de mobile avdelinger og til befæstningene er i høi grad ønskelig. I vort land hvor skudfeltene ofte er meget korte, og tildels i hele sin længde vil kunne beherskes av moderne tunge bombekastere, vil disse kunne bli av særlig betydning. Under angrep og forsvar av befæstninger og sterkere utbyggede stillinger maa dette vaaben betragtes som uundværlig.»

Kommanderende General er enig i disse generalstabens uttalelser.

Departementet anser det av hensyn til den store betydning bombekastere vil ha i vort land med dets kuperte terræng av overordentlig stor vigtighet at faa indført dette vaaben til supplering av vort svake feltartilleri og faa forberedt og delvis igangsat hjemmefabrikation av det, saa vi i denne henseende kan være uavhengig av utlandet.

I 1915 bevilget Stortinget tilsammen kr. 35 000,00 til anskaffelse av minegranater (kfr. St. prp. nr. 26, 1915, side 21 og 27 og tilleg 4 til indst. S. X, 1915, side 9 og 12). Da den type det var tale om var en ny konstruktion fandt departementet at burde la den underkaste indgaaende prøver før nogen anskaffelse blev endelig besluttet. Efter avholdte forsøk kom den i sakens anledning nedsatte prøvekommission enstemmig til det resultat at granaten ikke bør indføres i vor hær. Paa grundlag herav og overensstemmende med uttalelser fra Kommanderende General, generalstaben og generalinspektøren for ingeniørvaabnet, infanteriet og fæstningsartilleriet har departementet derfor bestemt at den foreliggende konstruktion av minegranater ikke skal indføres hos os.

Av den givne bevilgning kr. 35 000,00 er medgaat til forsøkene ca. kr. 4500,00, saa at der nu gjenstaar uanvendt ca. kr. 30 000,00. Da der for tiden ikke foreligger nogen tilfredsstillende konstruktion av minegranater foreslaar departementet dette beløp istedet anvendt til anskaffelse av bombekastere.

Sammen med de i propositionen opførte kr. 100 000,00, vil der da staa til disposition ca. kr. 130 000,00 som er tænkt anvendt saaledes:

1. Der oparbeides 25 stk. bombekaster 2 à kr. 500,00 . kr. 12 500,00
Ammunition til disse, 50 skud pr. bombekaster à kr. 12,00 pr. skud « 15 000,00
kr. 27 500,00

2. Til hjemmefabrikation av 15—20 stk. tunge bombekastere med ammunition. Utgiftene vil antagelig andra til ca. « 100 000,00

Tilsammen avrundet kr. 130 000,00

Departementet skal bemerke at al denne hjemmefabrikation vil foregaa ved private verksteder. Generalfelttøimesteren har oplyst at det under 1 og 2 opførte antal vil kunne fabrikeres i kommende budgettermin. Av bombekaster 2 vil et betragtelig større antal kunne oparbejdes, men budgetmæssige hensyn tillater ikke departementet at opføre større beløb til bevilgning end foreslaat.

ad VIII. Anskaffelse av reservelagere og maierialbeholdninger m. v.

For indeværende termin er bevilget kr. 1 000 000,00 til industriens krigsmobilisering og anskaffelse av materialbeholdninger (se st. prp. nr. 102, 1917, side 11 og indst. S. LXXII, 1917, side 7).

Departementet anførte herom i St. prp. nr. 102, side 11—12 bl. a.:

«Som anført i St. prp. nr. 84, 1916 hører til en effektiv forberedelse av industriens krigsmobilisering anskaffelse og lagring av raamaterialbeholdninger saavel for hæren som for de private fabriker.

Det er likeledes av den allerstørste betydning for industriens utnyttelse under en krig at der allerede i fred etableres prøvefabrikation og prøveleveranser fra de enkelte fabriker, saa disse faar noget kjendskap til den produktion de under krig vil bli paalagt».

Generalfelttøimesteren opfører i sit budgetforslag kr. 1 000 000,00 til anskaffelse av reservelagre av materialer for de private verksteder, som i krig skal arbeide for militæretaten, — og kr. 1 000 000,00 til anskaffelse av ammunition ved private verksteder.

Departementet finder av budgetmæssige hensyn kun at burde foreslaa opført kr. 250 000,00 idet man i henhold til det av den kombinerte budget- og militærkomite anførte i indst. S. LXXII, 1917, side 7 forutsætter at Industriforsyningsdepartementet optar forslag til yderligere bevilgning til industriens krigsmobilisering.

Det opførte beløb forutsættes væsentlig anvendt til anskaffelse av reservelagre og materialbeholdninger for hærens fabriker samt private fabriker der saavel i fred som i krig staar i nøie samarbeide med hærens verksteder.

Av omhandlede beløb vil det desuten være ønskelig at kunne utrede endel utgifter til forsøksleveranser for private verksteder — leveranser som trænger særlig indgaaende sakkyndig kontrol fra militæretatens side.

Det bemerkes at de ordinære og ekstraordinære driftsbevilgninger er opført knappest mulig idet man har forutsat at der ogsaa for kommende termin blir git en særskilt bevilgning til ovennævnte anskaffelser m. v.